

Česká lesnická akademie Trutnov
střední škola a vyšší odborná škola

OBČANSKÁ NAUKA

Název: 002_Člověk jako osobnost I – vývojová psychologie –
prezentace

Obor: 41-45-M/01 Mechanizace a služby

Ročník: 1.

Autor: Ing. Jiří Franc

Člověk jako osobnost I

- Homo sapiens má mnoho společného s jinými zvířaty, ale **odlišnosti** jsou výrazné:
 - **Abstraktní myšlení**
 - **Řeč**
 - **Složitý společenský život**
 - **Účelné přetváření vlastního okolí**

- Psychickými jevy člověka se zabývá věda zvaná **psychologie**.
- V řečtině ***psyché*** = **duše**.
- V antice se hovořilo o nauce o duši a psychologie jako odnož filozofického myšlení **se objevuje ve 2. pol. 19. století**.
- Psychologie **stojí na pomezí přírodních a humanitních věd** – z obou skupin čerpá poznatky.
- Psychologie se věnuje zejména:
 - Vývoji osobnosti člověka
 - Chování
 - Prožívání
 - Emocím
 - Postojům
 - Vlastnostem
 - Potřebám

1. Vývojová psychologie

- Vývojem osobnosti se zabývá **vývojová psychologie**
- Vývoj každého jedince je **sled neopakovatelných a nezvratných proměn**
 - **Evolučních** (např. růst těla, rozvoj psychiky, ...)
 - **Involučních** (opak evolučních – zhoršování fyziologických funkcí těla)
 - **Kvalitativních** (např. zapomínání, ztráta sluchu, ...)
 - **Kvantitativních** (např. vypadávání vlasů, řidnutí kostí, ...)

- Poznatky psychologů jsou již dnes tak rozsáhlé, že se v rámci psychologie rozvíjí **mnoho specializovaných oborů** např.:
 - **Sociální psychologie** = o vztazích lidí v sociálních skupinách
 - **Psychopatologie** = o psychických poruchách a potížích
 - **Pedagogická psychologie** = o problematice učení a vyučování
 - **Poradenská psychologie** = o pomoci při výchově dětí či vztazích partnerů
 - **Soudní psychologie** = o psychice delikventů, svědků apod.
 - **Zoopsychologie** = o psychice zvířat
 - ...

Vývoj psychiky člověka utvářejí **vnitřní a vnější vlivy**

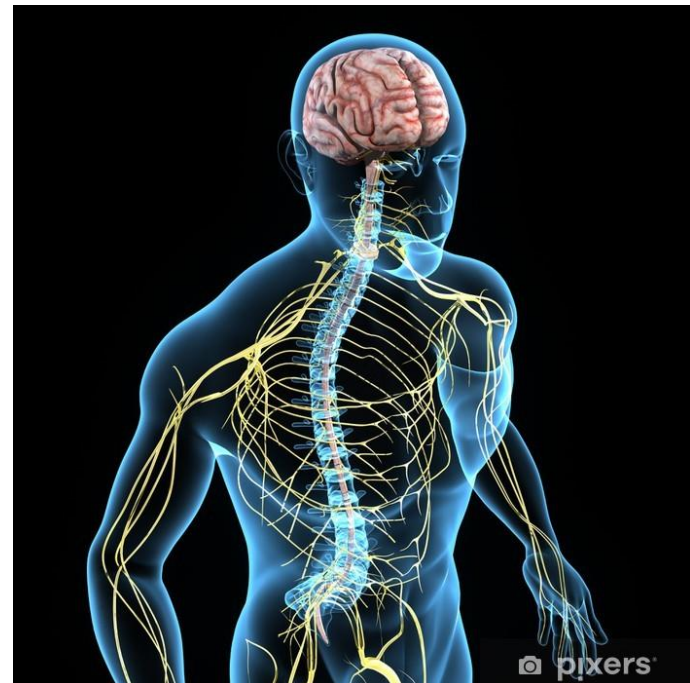
A. Vnější vlivy = prostředí

- **P. přírodní** (fyzikální, chemické, ...a jiné vlivy)
- **P. společenské** (rodina, škola, přátelé, ...)
 - zde je hlavní vliv tradičně připisován rodině
- Působením vnějších vlivů dochází k **socializaci člověka** = proces osvojení kultury, norem (pravidel) a hodnot společnosti v níž žijeme
- Socializace je **nejintenzivnější v dětství**, ale trvá po celý lidský život formou:
 - her, napodobování, ztotožňování s někým, zpevňování názorů či sugescí (neúmyslným podléháním nějaké myšlence či představě)

B. Vnitřní vlivy = vrozené uspořádání organismu

- Základ osobnosti má **původ v genech (DNA)**
- Mnoho genů se během života vůbec **nemusí projevit**
- Rozlišujeme:
 - **Genotyp** = vrozené vlastnosti (barva vlasů, očí, psychické předpoklady, ...)
 - **Fenotyp** = to co (ne)získáme či (ne)rozvineme vlivem prostředí

- Na lidské chování a prožívání působí **3 základní regulační soustavy** v organismu:
 - **Kosterně svalová s.** (pohyb, vzhled, kondice, ...)
 - **Oběhová s.** (transport kyslíku, živin a hormonů)
 - **Nervová s.** (příjem, zpracování a vyhodnocení podnětů)
 - Periferní nervová soustava (**receptor/smysly – CNS – výkonný orgán**)
 - Centrální nervová soustava (mozek a páteřní mícha)

C. Etapy vývoje osobnosti

- **Vývoj každé osobnosti představuje řadu zákonitých změn.**
- Během vývoje psychiky jedince se objevují **tzv. kritická období** = pokud se v těchto zlomových obdobích jedinci **nedostane odpovídajících podnětů, bude vývoj jeho osobnosti narušen.**
- Výsledkem narušeného vývoje může být **deprivace = nedostatečné uspokojení důležité psychické či fyzické potřeby jednotlivce.** Nejčastěji bývá popisována jako citové strádání – jakýkoliv nedostatek citů a emocí pociťovaný jednotlivcem.
- Příkladem mohou být např. první měsíce života, kdy **dítě potřebuje pozitivní odezvu svého okolí na tzv. spontánní úsměv.**

Krajním případem deprivace při výchově jsou **tzv. vlčí děti**.

- **Dívky – Amalu (cca 3 roky) a Kamalu (cca 7-8 let věku)** objevil v Indii misionář Joseph Singh roku 1920. Pohybovaly po čtyřech. Kolena a lokty měly pokryté hrubými mozoly. Nedokázaly se postavit vzpřímeně, nevěděly, jak použít ruce k úchopu předmětů. Byly schopny požít jen syrové maso a neuměly mluvit.
- Amala po několika měsících v izolaci zemřela. Byla nešťastná a velmi trpěla. Často vyla, ze spaní vrčela a několikrát se pokusila utéct. Kamala žila v sirotčinci dalších devět let. Před svou smrtí se dokázala pohybovat vzpřímeně a měla slovní zásobu o čtyřiceti slovech.

- **V roce 1991 byla na Ukrajině objevena Oxana Malaja** (nar. 1983), dcera dvou těžce závislých alkoholiků, kteří ji hrubě zanedbávali, takže žila v podstatě mezi psy. Rozuměla řeči, ale nemluvila, pohybovala se jen po čtyřech a byla bez sociálních návyků. Sociální pracovnice vítala veselým štěkotem. Dívku objevil po 5 letech soused a kontaktoval úřady.
- Po letech speciální výuky sice jedná jako člověk, ale psí vlastnosti zůstávají hluboce zakořeněny v její psychice. Stačí malý stres a hned se vrátí do své psí minulosti. Stále spí schoulená do klubíčka. Její mentální kapacita odpovídá 6-letému dítěti (např. dokáže počítat). Nemá sociální dovednosti a není schopna žít mimo domov pro mentálně postižené.

Kateřina Mauzerová
Klářina sestra. Právě ona podle obžaloby spoliuorganizovala týrání, do rodiny své sestry přivedla Škrlovou a poté spolurádila další události v rodině, sama zastupovala Škrlovou při studiu na Masarykově univerzitě. K případu se zatím prakticky nevyjádřila. Ve vězení stráví 10 let.

Klára Mauzerová
Matka Ondřeje a Jakuba, obžalovaná kvůli jejich týrání. Do své domácnosti přivedla i Barboru Škrlovou. Odsouzená byla na devět let.

Hana Bašová
Známa též jako teta Nancy, vychovatelka v brněnském domě dětí Paprsek, který vedla Kateřina Mauzerová. Měla se podílet na týrání. Patřila do uskupení, jehož členy byla většina obžalovaných a jež vzniklo kolem Josefa Škrly. Soud ji poslal do vězení na 7 let.

Barbora Škrlová

Nejzáhadnější postava příběhu. Třiatřicetiletá žena se vydávala za třináctileté dítě, v této identitě se pohybovala v domácnosti Kláry Mauzerové. V Norsku se pak vydávala za chlapce Adama. Odsouzena byla na pět let.

Jan Škrla
Bratr Barbory, který podle policie rovněž závažným způsobem mučil děti a věděl o věznění sourozenců a pravděpodobně i své sestry. I on si odsedí 7 let za mřížemi.

Josef Škrla
Otec Barbory a Jana Škrlových. Podle některých zdrojů hlava záhadné sekty, odštěpené od Hnutí Grálu. Jeho současný pobyt je neznámý.

Radek Coufal
Otec Ondřeje a Jakuba. S matkou chlapců se už před lety rozvedl.

Jan Turek
Kamarád Jana Škrly. Měl se rovněž podílet na mučení a týrání obou sourozenců. Sehnal pro ně psi klece. Odsouzen byl na pět let.

FOTO: UNIFORMNÍK, ANTON / EUPHY / ON

- **Kuřimská kauza** - případ týrání dvou chlapců, které bylo náhodou odhaleno sousedem v roce 2007.
- Po zadržení matky Kláry Mauzerové byly její děti přijaty do péče zařízení Klokánek. Jedno z nich, údajně 13-letá Anička, zmizela. Vyšlo najevo, že Anička je ve skutečnosti nová identita 33-leté Barbory Škrlové - nakonec byla nalezena v Norsku, kde se vydávala za 13-letého Adama. Po návratu do ČR byla obviněna.
- Matka nejednala samostatně, ale ve skupině s její sestrou a příbuznými, Barborou Škrlovou, jejími příbuznými a dalšími (cca 20 osob). Role, počet, motivace osob a podíl na týrání (zavírání do klecí, bití, topení) nebyly plně objasněny (verze převýchovy náboženskou sektou). Matka týraných chlapců + 5 osob bylo odsouzeno na 5-10 let vězení.
- Následně vstoupil v platnost z. č. 52/2009 Sb., tzv. „náhubkový“ - média tehdy ignorovala práva obětí na ochranu jejich soukromí – šlo v podstatě o reality show. Zákon zakazuje zveřejňování jmen obětí.

Všechny výše popsané případy jsou extrémní, ale ...

Týrání, zanedbávání a zneužívání dětí je trestným činem týrání svěřené osoby.
Mnohdy se však odehrává s němým přihlížením či souhlasem sousedů a blízkého okolí.

Statistiky MPSV [evidují případy týraných a zneužívaných dětí v ČR](#).
Nezapomínejme proto na oznamovací povinnost, kterou nám všem ukládá zákon, pokud máte podezření, že ve vašem okolí dochází k týrání dítěte.

Vývojová stádia jedince

- Prenatální - početí do narození
- Novorozenecké období - 1.měsíc (6 týdnů)
- Kojenecké - do 12. měsíce
- Batolecí - do 3 let
- Předškolní - 3-6 let
- Mladší školní věk - 11-12let
- Starší školní věk a pubescence - 11-15 let
- Adolescence - 16-20 let
- Dospělost - 20 až 65 let
- Stáří - 65+ let

Vývoj dítěte v prvním roce života

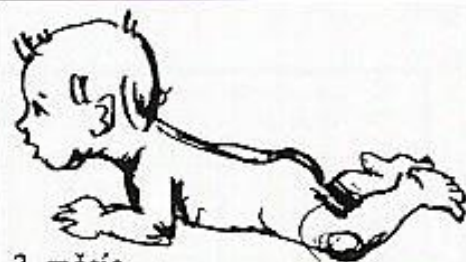
1. měsíc

- ruce jsou v pěst, končetiny pokrčené u trupu
- nekoordinovaně pohybuje všemi končetinami
- hlavu otáčí za světlem
- na silné podněty reaguje trhnutím celého těla

2. měsíc

- na břišku udrží zvednutou hlavu více jak 5 sekund
- palec se uvolní z dlaně
- zpozorní při zvukovém podnětu
- sleduje zrakem, krátce naváže optický kontakt a usměje se

3. měsíc

- na břišku se opře o celé předloktí a uvolní dlaň
- hlavou volně otáčí do stran a pozoruje předměty
- má zájem o mimickou komunikaci
- začíná broukat

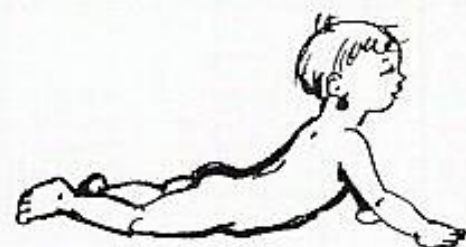
4. měsíc

- prohlíží si obě ruce a hraje si s nimi
- nohy zvedá vysoko nad podložku
- začíná se převracet na bok
- cíleně se otáčí za zvukem
- vyžaduje kontakt a hlasitě se směje

5. měsíc

- přitahuje se do sedu
- převrací se na bok až na bříško
- předává si hračky z ruky do ruky
- rozeznává laskavý a přísný odstín řeči i mimiky

6. měsíc

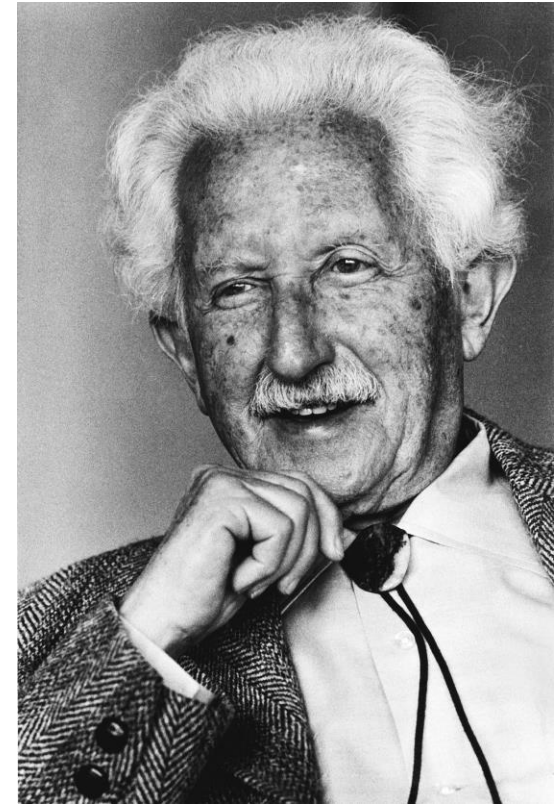
- na břiše se vzepře o dlaně, ruce jsou natažené, hlava vzpřímená
- přetočí se oběma směry na břicho
- na zádech uchopí palce u nohou
- žvatlá jednotlivé slabiky

Pubescence = vaše současná životní etapa

- **Dospívání směřující k pohlavní zralosti** – trvá 1,5 – 5 let
 - Tělesný vývoj: vliv hormonů- růst kostí, druhotné pohlavní znaky, menstruace, poluce, mutace, rozvoj sexuality, experimenty (masturbace).
 - Vyrovnávání se s vzhledem vlastního těla – s takovým jaké je.
 - V posledních sto letech došlo k urychlení nástupu pubescence o 4-5 let.
 - U dívek asi o 2 roky dříve (dnes menstruace již od 11 let!) než u chlapců.
- **Psychické změny**
 - Rozvoj myšlení (abstraktní myšlení), růst slovní zásoby a objemu znalostí.
 - Změny nálad, citlivost, hyperkritičnost (zvláště k rodičům i učitelům).
 - Přejímání vzorů, idolů.
- **Sociální vývoj**
 - Počátek osamostatňování od rodiny, vzpoura vůči autoritám – období tzv. druhého vzdoru, první vztahy (páry, party).
 - Emoční labilita, nevyrovnanost, ale již vyšší sebekontrola (schopnost podat výkon, zvládnout bolest, odříkání).

Adolescence = vaše budoucí životní etapa

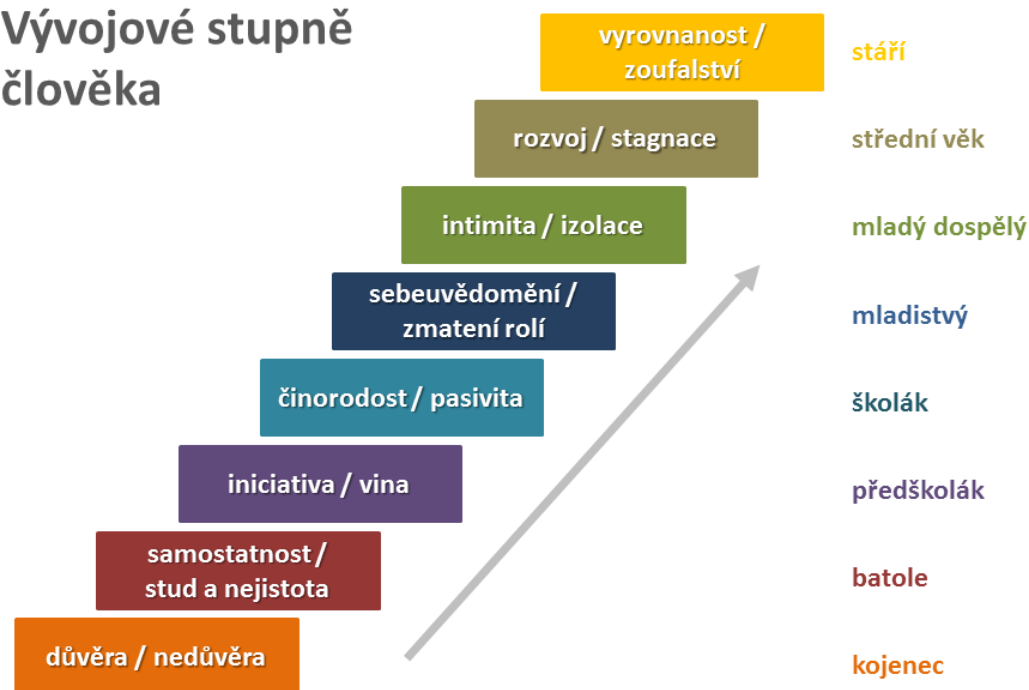
- Období v rozmezí cca 16-20 let věku. K adolescenci patří intenzivní hledání vlastní identity. Hledání odpovědí na otázky *Kdo jsem? Jaké je mé místo na světě? Jaká je moje hodnota?*
- Je to jeden z nejtěžších úkolů mladého člověka a proto může být pro některé představa dospělosti a s tím spojených nároků natolik tíživá, že se ji snaží podvědomě oddálit.
- Může se objevit jev označovaný jako adolescentní moratorium (jakýsi prozatímní způsob existence, kdy se mladí odmítají stát dospělými, psychické nepřijetí dospělosti). Moratorium může mít různé podoby např. prodlužování vysokoškolského studia, dlouhodobé cestování, mamahotel, střídání partnerů.
- Pokud jedinec (většinou muž) v tomto stavu setrvává **déle do dospělosti, může to přinést vážné problémy** – neschopnost trvalých partnerských vztahů, časté změny zaměstnání, celková nespokojenost, osamění, ...

- Zajímavou teorií vývoje lidské osobnosti sestavil německo-americký psycholog **Erik Erikson** (1902-1994) - podle něhož vývoj zahrnuje „**Osm věků člověka**“.
- **Na každém stupni vývoje** musí jedinec **vyřešit základní konflikt**.
- Po jeho (ne)úspěšném vyřešení (ne)získává **nějakou ctnost** a **pokračuje v rozvoji osobnosti**.

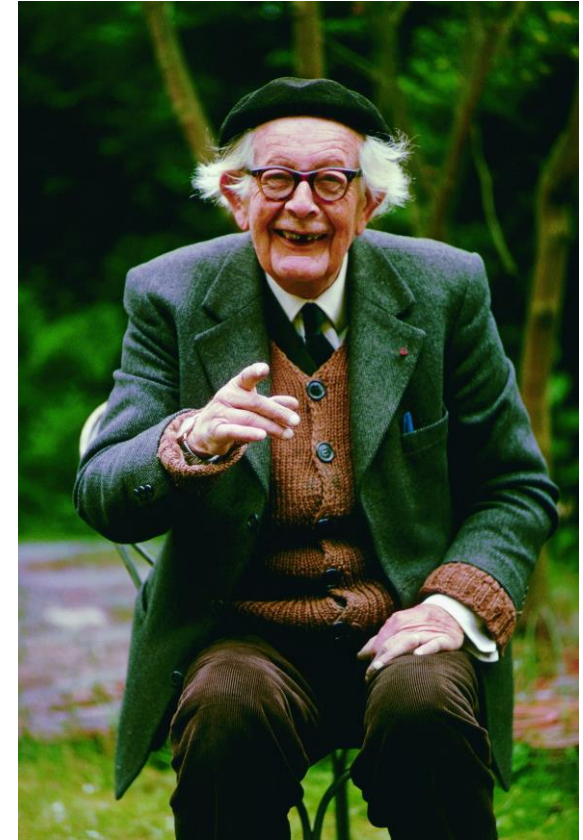
Vývojové stupně člověka

„Osm věků člověka“

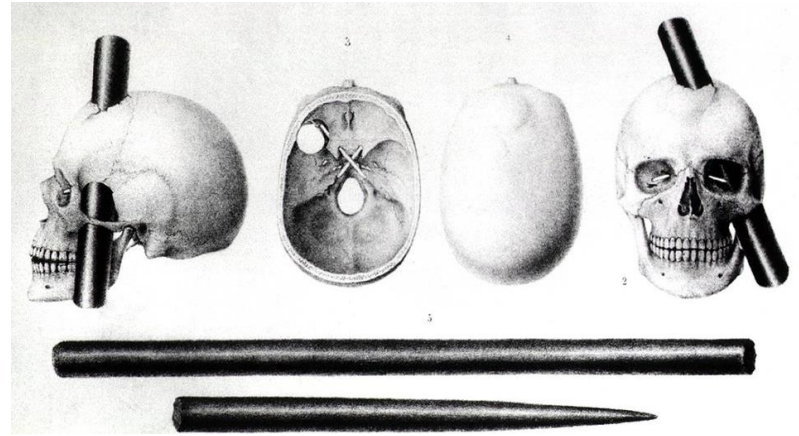
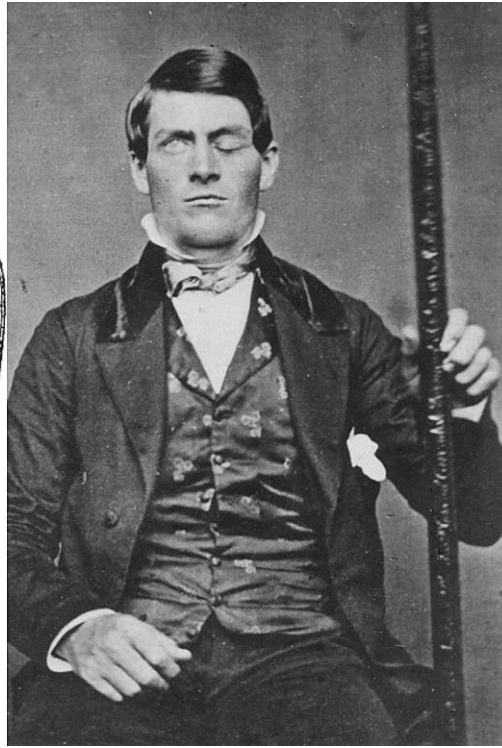
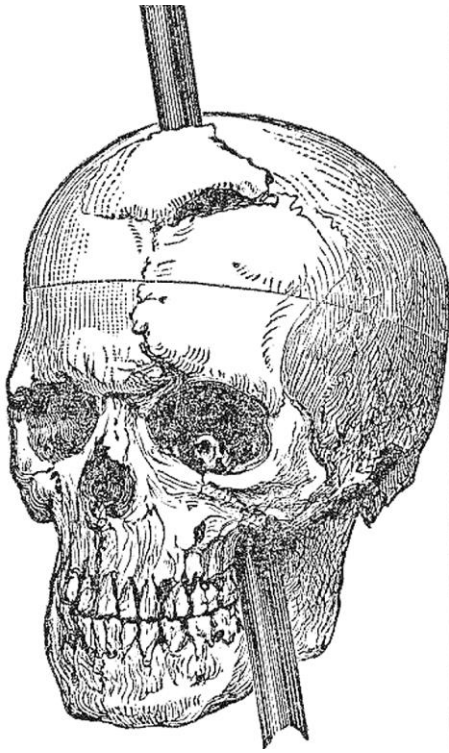

Přibližný věk	Rozvíjená ctnost	Konflikt	Významný vztah	Existenciální otázka	Příklad
0–2 roky	naděje	důvěra vs. nedůvěra	matka	Mohu důvěřovat světu?	krmení, opuštění
2–4 roky	vůle	samostatnost vs. stud a nejistota	rodiče	Je v pořádku, jaký jsem?	chození na nočník, obléknutí se
4–5 let	cíl	iniciativa vs. vina	rodina	Je v pořádku to, co dělám?	poznávání, používání nástrojů, tvorba
5–12 let	schopnost	činnost vs. pasivita	sousedství, škola	Mohu být přínosem ve světě lidí a věcí?	škola, koníčky, sporty
13–19 let	věrnost	sebeuvědomění vs. zmatení rolí	vrstevníci, vzory	Kdo jsem? Čím mohu být?	sociální vztahy
20–39 let	láska	intimita vs. izolace	partneři, přátelé	Mohu milovat?	romantické vztahy
40–64 let	péče	rozvoj vs. stagnace	domov, pracoviště	Mohu se ohlédnout za životem?	práce, partnerství
65-smrt	moudrost	vyrovnanost vs. zoufalství	lidstvo, moji blízcí	Bylo v pořádku, jaký jsem byl?	reflexe života

- Pokud jde o **vývoj poznávacích (kognitivních) schopností dítěte**, používá se systém švýcarského vývojového psychologa **Jeana Piageta** (1896-1980).
- Jeden z nejvýznamnějších psychologů 20. století rozlišil tato poznávací období:
 - 1) **Senzomotorické** (0-2 roky) - odlišuje sebe od jiných objektů
 - 2) **Předoperační** (2-7 let) – třídí jevy podle jednoho rysu
 - 3) **Konkrétních operací** (7-11 let) – logické myšlení o konkrétních pojmech
 - 4) **Formálních operací** (od 12 let) – abstraktní myšlení

- Vývoj osobnosti často provázejí různě závažné vývojové poruchy.
- Někdy vývoj jedince **opozdí nebo i trvale naruší**.
- Dělí se na:
 - poruchy **vzniklé před nebo těsně po narození**:
 - **Oligofrenie** (různý stupeň snížení intelektu)
 - **Epilepsie**
 - **DMO** (poruchy hybnosti, někdy i intelektu)
 - **LMD a poruchy učení** (častější u chlapců) - značná nepozornost, neschopnost dlouhodobé koncentrace, hyperaktivita, výkyvy nálad, poruchy učení. V současné době se používá označení **ADHD** (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) = **porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou** (nadměrně nutkavou potřebou pohybu)
 - poruchy **získané během života** vlivem:
 - **poškození mozku nemocí či úrazem** (např. poškození čelních laloků mozku)
 - **poškození vlivem prostředí** („špatná výchova“)
 - **poškození vlivem užívání psychotropních látek**

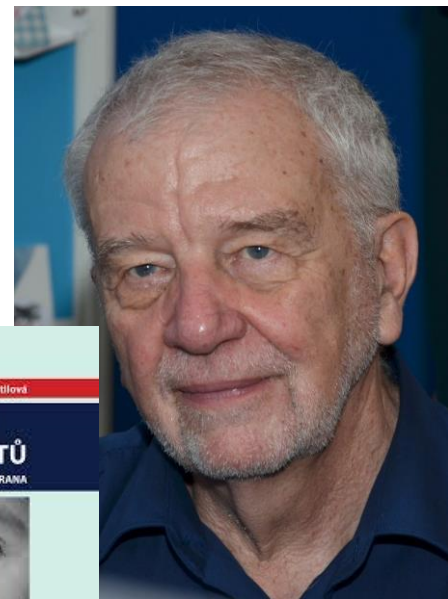

Phineas Gage (1823 - 1860), americký železniční dělník ve věku 25 let přežil těžké poškození mozku. Po předčasném výbuchu nálože mu pronikla hlavou železná pěchovací tyč dlouhá přes 1 m, silná v průměru přes 3 cm. Po deseti týdnech léčení se zotavil, ale přišel o levé oko a utrpěl **poškození čelního mozkového laloku**. Zranění nesnížilo jeho intelektuální schopnosti, ale postupně se u něj projevila změna povahy. Z mírného člověka se stal agresivním. Trpěl pak záchvaty epilepsie a jeden z nich se stal příčinou jeho smrti.

Gageův případ sehrál významnou roli při výzkumu fungování lidského mozku.

20. dubna 1999 mezi 11:16 – 12:28 došlo ve škole Columbine High School v americkém státu Colorado k masakru. Dva studenti, Eric Harris (18) a Dylan Klebold (17) zastřelili dvanáct studentů a jednoho učitele a zranili dalších 24 lidí. Po útoku oba spáchali sebevraždu. Jde o čtvrtý největší masakr na americké škole v dějinách.

Kdo jsou jedinci schopní takových činů?

MUDr. **František Koukolík**, DrSc. (nar. 1941) [český neuropatolog a spisovatel](#) zavedl označení **deprivant** pro jedince, který z psychologických, biologických či sociokulturních důvodů nedosáhl lidské normality, případně o ni přišel (např. úraz mozku). Používají se také pojmy **psychopat** nebo **člověk s poruchou osobnosti**. Důsledky deprivantství jsou **výraznější v citové, než v rozumové oblasti**. Ve vztahu k normalitě jsou to lidé **v různém rozsahu duševně „nepovedení“**, ale nikoli fyzicky nemocní.

Podle současných předpokladů se předpokládá, že ve společnosti je **1 % nejinteligentnějších, nejkrutějších a zcela bezcitných jedinců** – jsou asi **výsledkem evolučního vývoje člověka**. Většinou jde o muže (poměr muži : ženy je 3:1).

Hareho* Dotazník psychopatologie pro dospělé (2014)

1. Šarm a výmluvnost
2. Pocit grandiozity a výjimečnosti
3. Patologické lhaní
4. Manipulace a podvádění
- 5. Nepřítomnost výčitek svědomí a pocitů viny**
6. Neschopnost empatie
7. Povrchní jednání
8. Neschopnost přijímat odpovědnost za vlastní činy
9. Potřeba vzrušení a sklony k nudě
10. Parazitický styl života
11. Špatná sebekontrola
12. Nerealistické cíle
13. Impulzivita
14. Nezodpovědnost
15. Kriminální minulost – v dětství či v období adolescence
16. Problémové chování
17. Zrušené podmíněčné propuštění z nápravného zařízení
18. ~~Promiskuitní styl života~~
19. ~~Mnoho krátkodobých vztahů~~
20. Kriminální všestrannost

Každá položka se boduje:

0 = znak nepřítomen

1 = znak pravděpodobně přítomen

2 = znak přítomen

30 bodů+ = psychopat (pro USA)

25 bodů + = psychopat (pro VB)

Průměrná bodová hodnota u vězňů v USA byla 23,3 bodu.

*prof. Robert Hare (nar. 1934) – kanadský soudní psycholog.

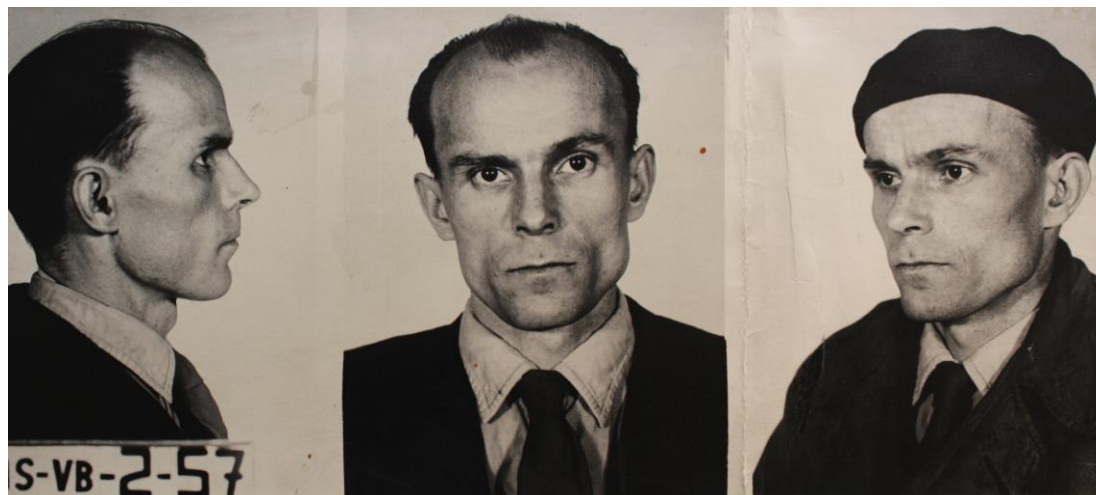
Poradce FBI při únosech dětí a mnohonásobných vraždách.

Existují dva typy psychopatů

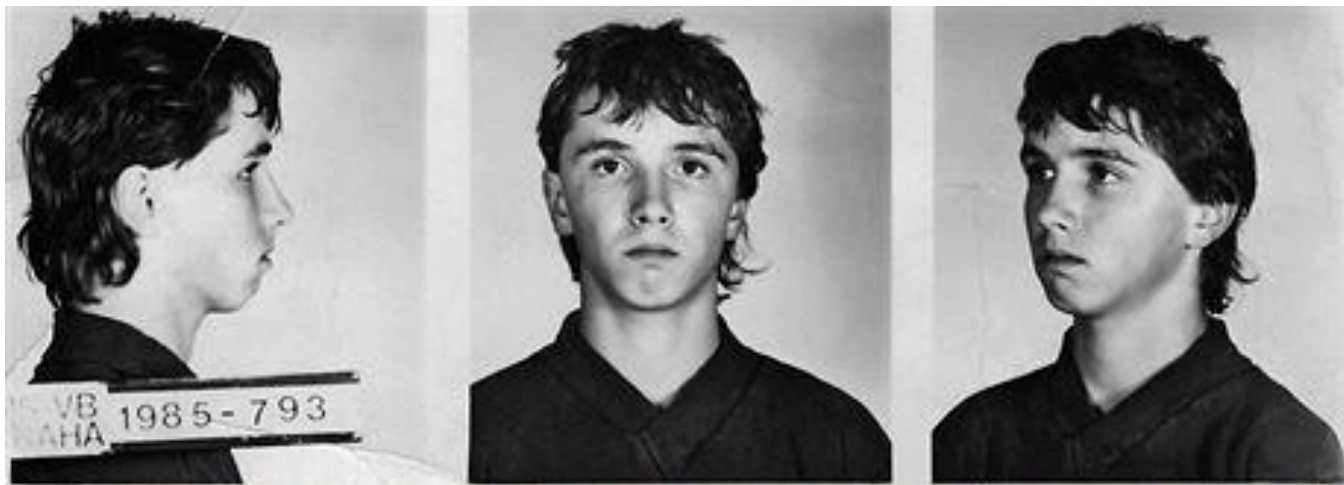

↙
Kriminální psychopati tvoří jen menšinu ze všech psychopatů ve společnosti (typicky sérioví vrazi).

↘
Sociálně úspěšní psychopati jsou někdy mimořádně mocensky, sociálně a finančně úspěšní lidé s výrazným osobním kouzlem. Neprojevují se násilně. Ve vězení končí jen zřídka.

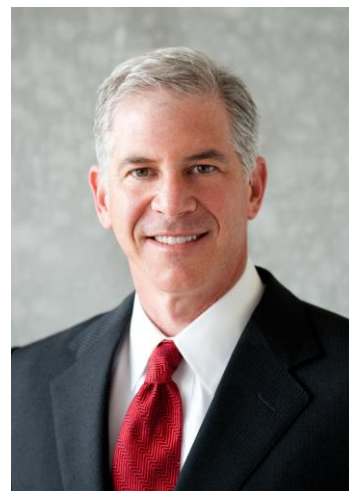
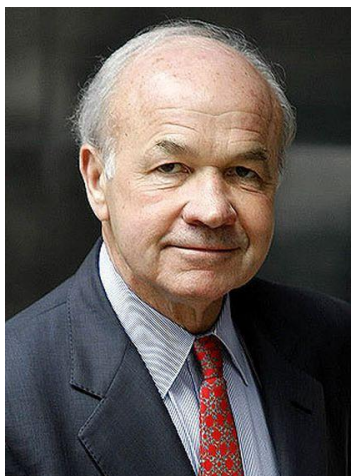

- **Václav Mrázek** (1925-1957) v letech 1951-56 spáchal 7 sexuálně a loupežně motivovaných vražd, 4 pokusy o vraždu (převážně mladých žen), 14 znásilnění dívek ve věku 6-12 let (děti neusmrcoval) a mnoho krádeží – celkem 127 trestných činů. Vzhledem nejen k nezkušenosti policistů v poválečném období byl dopaden v podstatě náhodou při drobné krádeži. Popraven oběšením.
- Narodil se jako jedno z 12 dětí do velice chudých poměrů. Rodina dokonce jeden čas obývala odstavený vagon. Školní docházku ukončil v páté třídě obecné školy. S vědomím svých rodičů se opakovaně dopouštěl krádeží potravin a šatstva (již za války byl vězněn za krádeže). Později byl znám jako plachý, nejistý, pracovitý člověk bez zjevných neřestí, velmi šetrný.
- Vzhledem k drobné postavě nebyl přijat do armády ani k policii. V roce 1946 se přihlásil jako ozbrojený doprovod humanitárního konvoje UNRRA do Rumunska. Vojáci humanitární pomoc cestou rozkrádali a dále rozdávali výměnou za, mimo jiné, sexuální služby všeho druhu. Byl tak svědkem a přímým účastníkem mnoha neobvyklých sexuálních praktik. Přiznal, že během služby stříleli z jedoucího vlaku na vše živé, co viděli. Držení zbraně Mrázkovi dodávalo pocit převahy. Zážitky z cest si později v mysli přehrával pro vlastní potěšení. Začal se také zajímat o pornografickou literaturu s často sadistickým zaměřením.
- Za účelem sexuálního styku se dokonce pokusil vloupat do márnice. Kradl jízdní kola a na nich vyrážel „na lov“. Největší vzrušení mu přinášel pocit znehybnění oběti. Připustil, že okamžik, kdy se jeho oběť po výstřelu zhroutila na zem, ho vzrušoval víc než samotná soulož s mrtvou (nekrofilie). Přesto měl několik „normálních“ vztahů a ženy ho popisovaly jako průměrného milence a slabocha. Měl několik dětí a během svého vražedného období žil se stálou partnerkou. Nesnášel pohled na krev.

- **Jiří Straka** (nar. 1969) sériový vrah známý též jako „Spartakiádní vrah“. V roce 1985 napadl v Praze celkem 11 žen - byl usvědčen ze 3 vražd, 2 pokusů o vraždu, 5 znásilnění, 3 loupeží a 5 krádeží. Pochází z úplné rodiny. Má bratra a sestru, kteří neměli žádné problémy se zákonem. Už v mládí se u něho začal projevovat neklid, kvůli kterému byl vyšetřován psychiatrem. Přes nadprůměrné inteligenční schopnosti (IQ 125) měl slabé školní výsledky a časté problémy s chováním, nedodržováním školního řád. Po ZŠ nastoupil do hornického učiliště ve Stochově.
- [Policie pracovala pod politickým tlakem – blížila se Spartakiáda – pátrání trvalo 68 dní.](#)
- Kromě svědeckých výpovědí policii pomohla i expertiza Kriminalistického ústavu, jež na šatech obětí objevila drobné kovové částice - Straka jako učeň pracoval s obráběcími stroji. Mladík po svém zatčení s policií spolupracoval a zcela bez emocí popisoval detaily svých skutků.
- Posudek psychiatrů konstatoval úplnou amorálnost a absenci citu, přičemž ve zjištěném rozsahu jsou tyto vlastnosti vzácné i u dospělých pachatelů vražd, dále agresivitu se zvýšenou sexuální aktivitou a sklony k sadismu a nekrosadismu a nekrofilii.
- Odsouzen jako mladiství k 10 letům vězení a k následné ústavní léčbě.
- Ve vězení byl mučen a téměř zabit spoluvězni, podstoupil kastraci, odmítl však operaci mozku k oslabení sexuální agresivity. V letech 1994 – 2004 byl v psychiatrických léčebnách.
- Od roku 2004 na svobodě, jednou měsíčně dochází na ambulantní léčbu. Oženil se s přítelkyní Růženou, s níž se seznámil v opavské léčebně. Společně vychovávají její dítě z prvního manželství. Žije pod jinou identitou (Jiří Novák), obyvatelům v okolí je jeho minulost známa.

Pro daleko větší počet lidí mohou být nebezpečnější **sociálně úspěšní psychopati**. Jejich charakteristikami jsou vysoké skóre psychopatie, vysoká inteligence, vysoké postavení na sociálním a mocenském žebříčku. **Velkým úspěchem je pro ně vrcholná funkce v jakékoli organizaci, která má velkou moc a je bohatá.**

Kenneth Lay (1942-2006), Jeffrey Skilling (nar. 1953) a Andrew Fastow (nar. 1961)
bývalí finančníci a usvědčení zločinci v případě Enron.

Enron Corporation byla americká energetická společnost, která zaměstnávala přes 22 000 lidí. S aktivy v hodnotě 111 miliard USD byla vzorem moderní silné společnosti. Ke konci roku 2001 se ale v účetnictví společnosti našly podvody. V lednu **2002 společnost oznámila bankrot** - o práci a v mnoha případech o celoživotní úspory přišlo 20 000 zaměstnanců, investoři o 60 miliard USD. Enron se stal **symbolem podvodného podnikání**.

- Bernard Ebbers (1941-2020) byl kanadský obchodník, **spoluzakladatel a generální ředitel WorldCom a odsouzený podvodník.**
- Narodil se v Kanadě a **jeho život byl původně učebnicovým příkladem amerického snu.** Po střední škole se živil jako vyhazovač a mlékař a bakalářský titul v USA získal jen díky basketbalovému stipendiu. Po neúspěšném pokusu se sítí motelů spoluzaložil telekomunikační společnost LDDS, od roku 1995 nazývanou WorldCom.
- Pro svoji tvrdost v podnikání byl nazýván dravec nebo predátor.
- V roce 2002 **WorldCom zkrachoval** vlivem odhalení účetních podvodů. Ebbers byl odsouzen za zorganizování účetního podvodu v hodnotě 11 miliard dolarů na 25 let vězení, z nichž si odseděl 13 let.

**Lidé s psychopatickými rysy mohou být pro společnost i užiteční.
Hodí se na práci vyžadující rozhodnost a pevné nervy.**

Neil Armstrong (1930-2012) dokázal v červenci 1969 bezchybně přistát na Měsíci s ručně řízeným lunárním modulem v situaci, kdy mu zbývalo palivo na 30 sekund letu.

Otázky:

1. Vývojová psychologie se zabývá
2. Uveďte příklad evolučních proměn osobnosti.
3. Uveďte příklad involučních proměn osobnosti.
4. Uveďte tři příklady specializovaných oborů psychologie.
5. Na vývoj psychiky člověka působí vlivy a
6. Vnější vlivy vývoje psychiky člověka jsou a
7. Vysvětlete, co je to proces socializace.
8. Uveďte jakými formami dochází k socializaci.
9. Z hlediska vnitřních vlivů vývoje člověka má základ osobnosti původ v
10. 3 základní regulační soustavy lidského organismu jsou a a
11. Vysvětlete pojem deprivace.
12. Kdo má oznamovací povinnost v případě podezření na trestný čin týrání svěřené osoby?
13. Popište psychické změny spojené s vývojovým obdobím pubescence.
14. Co víte o jevu zvaném adolescentní moratorium?
15. Švýcarský vývojový psycholog Jean Piaget se zabýval
16. Co označuje zkratka ADHD?
17. Vývojové poruchy osobnosti získané během života mohou vzniknout vlivem,
..... nebo
18. Existují dva typy psychopatů a to: a
19. Která vlastnost je pro psychopatické jedince zvláště typická?
20. Z jakých důvodů mohou být lidé s psychopatickými rysy pro společnost i užiteční?

Zdroje:

- HARARI, Yuval N. *Sapiens: úchvatný i úděsný příběh lidstva*. V nakl. Leda vyd. 2. Přeložil Anna PILÁTOVÁ. Voznice: Leda, 2014. ISBN 978-80-7335-388-9.
- HARARI, Yuval N. *Homo deus: stručné dějiny zítřka*. Přeložil Alexander TOMSKÝ, přeložil Anna PILÁTOVÁ. Voznice: Leda, 2017. ISBN 978-80-7335-502-9.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. Z pokladnice otců: patristická čítanka na každý den. Přeložil Juraj FRANEK, přeložil Irena RADOVÁ, přeložil Tomáš JENIŠ. Olomouc: nakladatelství Centra Aletti Refugium Velehrad-Roma, 2019. ISBN 978-80-7412-333-7.
- Nekonečný, M. Encyklopedie obecné psychologie, Praha: Academia, 1997
- <http://www.100vedcu.cz/files/18-04-svoboda.pdf>
- <https://www.foxnews.com/science/chimps-killing-people-in-uganda>
- <https://images.radio.com/kluvfm/GettyImages-122203715.jpg?width=775&height=515&crop=747,497,x14,y0>
- <http://blog.krena.net/index.htm>
- http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/FTK-dokumenty/Katedra_kinantropologie/15motorickeuceni.pdf
- <https://scx2.b-cdn.net/gfx/news/2018/20-neuroscienti.jpg>
- <https://kiosek.epublishing.cz/1001/zahady-20-stoleti/vynalezce-smrti/>
- <https://www.oldham-chronicle.co.uk/news-features/143/letters-to-the-editor/118134/seeking-memories-of-dr-edwards-and-mr-steptoe>
- https://lh3.googleusercontent.com/proxy/o5heAgQzLiLAVprahqS1Fnj58GmqGn9auBwYeL5fdGlwMsWALaz4Tg_8blqQAY-9BxLq3VWhfsid9IQzf29P50s5g1z0_iokXehefkeGLyZ8PjhvpH8WtSdG1-hg3bTvV9BXDqLO
- Autor: United States Air Force – United States Force museum, Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=25332467>
- <https://www.cnbc.com/2017/04/03/start-up-epicenter-implants-employees-with-microchips.html>
- https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/5ba0f54589c17264967b07bb/1557748633952-2OLTGIJQY37UBDGNLDOE/ke17ZwdGBToddI8pDm48kLkXF2plyv_F2eUT9F60jBI7gQa3H78H3Y0txjaiv_0fDoOvxcdMmMKkDsyUqMSsMWxHk725yiiHCCLfrh8O1z4YTzhvKhyp6Da-NYroOW3ZGjoBKy3azqku80C789I0iyqMbMesKd95J-X4EagrgU9L3Sa3U8cogeb0tjXbfawd0urKshkc5MgdBeJmALQKw/8V0A7050.jpg
- <https://weareepicenter.com/stockholm/wp-content/uploads/sites/3/2019/03/477621-917661-nsmojlfk8w.png>
- https://miro.medium.com/max/720/0*DpBXYW3rMX6TCFce.jpg
- https://miro.medium.com/max/1200/1*OOa8lfbam1HRv_uiQiqxLQ.jpeg
- <https://www.root.cz/clanky/potrebujeme-pravidla-pro-vyvoj-umele-inteligence/>
- <https://cdn.wccfttech.com/wp-content/uploads/2020/07/Amazon.jpg>
- <https://www.root.cz/clanky/chceme-nediskriminujici-umelou-inteligenci-ale-sami-to-neumime/>
- <https://alcor.org/Contact/index.html>
- <https://www.calicolabs.com/>
- Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=332744>
- <https://osobnibyznys.cz/wp-content/uploads/sp%C3%A1nkov%C3%BD-cyklus-600.jpg>
- <https://empress2inspire.files.wordpress.com/2019/09/how-blue-light-affects-our-health.jpg>
- <https://images.fineartamerica.com/images/artworkimages/mediumlarge/1/auca-yachai-pablo-amaringo.jpg>
- https://lh6.googleusercontent.com/proxy/wQwLGGqcOdZyULKy1Q6QgSCYS8zkoPhJ-8GKymTHIJmfVg9n4vGwMX9S37fb0LlomT7tXEx_ntgO9f-WyqdJpUF_rOGyHFpyceklbvjpE6tienBsEv-g3VCWOg=w1200-h630-p-k-no-nu

- <https://i.pinimg.com/originals/e6/65/bd/e665bd65bd141a973e7900fc88f5b0f8.jpg>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean_Piaget
- <https://userscontent2.emaze.com/images/7d02d5d8-51e3-4c7f-85bc-78779051f493/9ab63b73-bc99-4ddc-bdd4-4c7fdce0010c.png>
- Autor: CeSt – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=32772785>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Erik_Erikson
- FULGHUM, Robert. Všechno, co opravdu potřebuji znát, jsem se naučil v mateřské školce. Vyd. 8., rozš. 3. Přeložil Lenka FÁROVÁ, přeložil Jiří HRUBÝ. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0831-6.
- Autor: Pavel Hrdlička, Wikipedia, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=63778990>
- https://live.staticflickr.com/7067/6935585103_29e6426200_c.jpg
- https://lh3.googleusercontent.com/proxy/7IEVG8ucEzsN2u89gaJxy4su1ZIDHzWS7-LS65o2SLes51MKLrmdRW3md348yCrm6lRUICALh32S5CY62L8MX8XvJ5xZgFqhK0Xgza5H_KFxdjK4yLMzAQfJfj0-RW750vbQg
- https://mysteriesunsolved.com/wp-content/uploads/2020/07/IMG_20200713_190807_compress3.jpg
- https://glavnoe-smi.ru/wp-content/uploads/2020/03/screenshot_2020-03-06-oksana-malaya-kak-slozhas-sudba-devochki-kotoruyu-vospitali-sobaki-8-tys-izobrazhenij-najdeno-v-yandex....png
- <https://www.reflex.cz/clanek/zajimavosti/75947/vlci-deti-zdokumentovane-pripady-lidi-ktere-od-malicka-vychovavala-zvirata.html>
- Autor: Jindřich Nosek (NoJin) – Vlastní dílo, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=93529971>
- <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10121244562-jadro/1722-kdo-je-frantisek-koukolik/>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Deprivant_ž
- KOUKOLÍK, František a Jana DRTILOVÁ. Vzpoura deprivantů: nestvůry, nástroje, obrana. Nové, přeprac. vyd. Praha: Galén, c2006. Makropulos. ISBN 978-80--7492-120-9.
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Masakr_na_Columbine_High_School
- <https://www.sott.net/image/s18/376384/full/WolfSheep.jpg>
- https://dspace.cvut.cz/bitstream/handle/10467/76395/MU-BP-2018-Novakova-Katerina-BP_2018_Novakova_Katerina.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_D._Hare
- https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/vesmir/neil-armstrong-astronaut-psychopat-psychiatr-radkin-honzak_1805122000_ako
- Autor: NASA – Great Images in NASA, Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=6448070>
- https://www.speakerbookingagency.com/storage/celebrities/1547512133_andrew-fastow.jpg
- https://media.nationthailand.com/images/news/2020/02/04/30381578/800_fdca84d90470d48.jpg?v=1580806228
- <https://www.investicniweb.cz/news-zemrel-byvaly-sef-zkrachovale-firmy-worldcom-bernard-ebbers/>
- [https://www.thejc.com/image/policy:1.484915:1584442288/Stock-image-crying-child.jpg?f=16x9&h=576&w=1024&\\$p\\$fh\\$w=6263107](https://www.thejc.com/image/policy:1.484915:1584442288/Stock-image-crying-child.jpg?f=16x9&h=576&w=1024&pfh$w=6263107)
- https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy/radek-pekny-psycholog-psychopat-disocialni-porucha-osobnosti.A180117_103512_vztahy-sex_jup
- https://1gr.cz/fotky/lidovky/11/114/Inorg/APE3f84f3_domskrovapropusteni.png
- https://www.lidovky.cz/domov/teta-tyranych-deti-opustila-na-podminku-vezeni.A140724_165526_ln_domov_sk
- <https://i.pinimg.com/originals/eb/4a/8c/eb4a8ca6b912b6e122613df07c7e153d.png>

- <https://www1.wdr.de/stichtag/stichtagseptemberdreizehn104~ v-ARDFotogalerie.jpg>
- [https://img.pixers.pics/pho_wat\(s3:700/FO/70/10/56/98/700_FO70105698_c6f9f9e88a51d0cc94bf6e19b9f186da.jpg,700,700,cms:2018/10/5bd1b6b8d04b8_220x50-watermark.png,over,480,650,jpg\)/plakaty-nervova-soustava.jpg.jpg](https://img.pixers.pics/pho_wat(s3:700/FO/70/10/56/98/700_FO70105698_c6f9f9e88a51d0cc94bf6e19b9f186da.jpg,700,700,cms:2018/10/5bd1b6b8d04b8_220x50-watermark.png,over,480,650,jpg)/plakaty-nervova-soustava.jpg.jpg)